

بررسی چک الکترونیکی در حقوق ایران

سجاد جمال سیسی

دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق خانواده، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر، ایران

چکیده

چک از ابزار های پرداخت های غیر نقدی محسوب می شود، بعبارتی چک یکی از اوراق تجاری بوده و رایج ترین ابزار پرداخت و نقل و انتقال پول است و در عبارت دیگر قائم مقام پول به حساب می آید. چک الکترونیکی از اسناد تجاری الکترونیکی است که به دو صورت چک اصیل الکترونیکی یعنی تمام الکترونیکی و چک جایگزین الکترونیکی مورد انتقال قرار می گیرد، در این پژوهش که به روش توصیفی تحلیلی می باشد سعی بر آن شد که به موضوع بررسی چک الکترونیکی در حقوق ایران پرداخته شود که هدف از آن شناخت چک الکترونیکی و فرایند آن در پرداخت می باشد که نتیجه آن می تواند آشنایی بیشتر با چک الکترونیکی و متعاقباً کاهش جرائم بوده باشد.

واژگان کلیدی: چک الکترونیکی ، سیستم ، پول ، حقوق ایران.

مقدمه

با توجه به تبصره ماده 1 مصوب اصلاح قانون صدور چک قانون 1397 / 08 / 13 مجلس شورای اسلامی مبنی بر الزام بانک مرکزی به تمهید و تأمین مقدمات گردش چک های الکترونیک در کشور، زیرساخت لازم جهت صدور و تبادل چک الکترونیک یا دیجیتال، مبتنی بر امضاء الکترونیک فراهم گردیده است. رویکرد اصلی سامانه چک(د) چک امن دیجیتال(د) به حداقل رساندن مخاطرات و کاستی های موجود در فرایند های چک کاغذی و ارائه روشی امن و در عین حال ساده برای مشتریان و بانک ها می باشد. ناگفته نماند در عصر فناوری و تجارت الکترونیکی اسناد تجارت الکترونیکی جایگزین مناسب برای اسناد سنتی اند چک های الکترونیکی از نمونه های موفق اسناد تجاری الکترونیکی هستند که استفاده از آنها در ایران می تواند با استقبال روبرو شود، گفتنی است که قبول چک های کاغذی برای بازرگانان مشکل آفرین است و با عدم پذیرش چک در معامله بازرگانان باید خطر از دست دادن معامله را بپذیرند اما چک های الکترونیک هزینه های موجود در چک های کاغذی را ندارند، هزینه های قابل توجه در به کارگیری چک های کاغذی کنترل تقلب و بازبینی چک ها و هزینه های بازیافت رقم های برگشتی پرداخت نشده به وسیله چک. گسترش چک الکترونیکی از جهات دیگری نیز اهمیت دارد از جمله اینکه طبق چشم انداز ۲۰ ساله ایران باید از لحاظ تجارت الکترونیکی رتبه نخست منطقه باشد بنابراین چک الکترونیکی در این زمینه نقش اساسی را ایفا می کند(ساروئی نسب و طاهری، ۱۳۹۲). از این رو در این مقاله سعی بر آن شد که به موضوع بررسی چک الکترونیکی در حقوق ایران و مباحث پیرامون آن از جمله مبانی و ادبیات نظری تحقیق، تاریخچه چک الکترونیکی، مزایای چک الکترونیک، شرایط شکلی و ماهوی چک های الکترونیکی و غیره پرداخته و مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی - تحلیلی می باشد و در این راستا از منابعی چون کتاب ها، اسناد، مدارک و مقالات جهت اخذ داده های خام استفاده خواهد شد. روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای بوده و با مراجعه به کتابخانه های عادی و دیجیتالی (الکترونیکی) انجام یافته است. ابزار گردآوری اطلاعات فیش برداری از نوشته ها و اسناد و متون حقوقی مرتبط (کتب علمی، تخصصی، مقالات علمی - پژوهشی، و غیره) و استفاده از سایت های مختلف حقوقی می باشد. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات که در واقع نحوه آزمون فرضیه های تحقیق است. توصیفی - تحلیلی می باشد و با استفاده از طریق استدلال حقوقی مثل برهان عادی و برهان خلف یا وحدت ملاک و نظایر آن خواهد بود.

مبانی و ادبیات نظری تحقیق

در این قسمت به برخی از مبانی و ادبیات نظری تحقیق می پردازیم:

مفهوم چک الکترونیکی

چک الکترونیک ماهیتی مشابه چک کاغذی دارد و تمامی مقررات و خصلت های چک کاغذی درمورد آن صدق می کند، در چک الکترونیک کاغذ از موجودیت چک حذف و با استفاده از امضای الکترونیکی، چک معتبر می شود. در واقع یکی از شیوه های پرداخت الکترونیکی، چک الکترونیکی است که به دو نوع تقسیم می شود:

1: چک اصیل الکترونیکی

2: چک جایگزین الکترونیکی

که با استفاده از اینترنت به صورت تمام الکترونیک طراحی گشته و فاقد معایب چک کاغذی است و در صدور آن تمامی ضرایب امنیتی حاکم بر انتقال داده ها رعایت می شود(ساردوئی نسب و طاهری، 1392).

مفهوم سیستم

«سیستم ریشه در واژه یونانی «سیستما» دارد و به معنی با هم جان دادن است. همچنین به معنی روش، طریقه دستگاه و نظام آمده است. به عقیده یکی از صاحب نظران فلسفه علم سیستم مجموعه ای از دو یا چند عنصر است که سه شرط زیر را دارا می باشد. اول، هر عنصر سیستم بر عملکرد رفتار و یا ویژگی های کل، سیستم مؤثر است؛ دوم، بین عناصر سیستم از نظر عملکرد و نوع تأثیر بر کل سیستم وابستگی متقابل وجود دارد؛ یعنی نحوه عملکرد و تأثیر هر عنصر بر کل، سیستم به چگونگی عملکرد حداقل یک عنصر از عناصر سیستم بستگی دارد؛ سوم، وابستگی اجزا به یکدیگر به نحوی است که اجزای فرعی مستقل در آن شکل نمی گیرد. در صورتی که اجزای یک مجموعه بر یکدیگر تأثیر و تأثر نداشته باشند، نه یک سیستم بلکه یک مجموعه شکل گرفته است. در حقیقت ویژگی و مشخصه یک سیستم تعامل و ارتباط ناگسستنی اجزا از آن جهت که سیستم است می باشد (عبدی پور و فتوحی راد، 1395).

مفهوم سیستم پرداخت

تعریف سیستم پرداخت در قوانین موضوعه تعریفی از سیستم پرداخت به عمل نیامده اما تعاریف مختلفی از سوی نویسندگان ارائه گردیده است. برخی با تأکید بر دو عنصر «توافق» و «انتقال ارزش بین طرفین سیستم پرداخت را چنین تعریف نموده اند سیستم پرداخت شیوه مورد توافقی است که بر مبنای آن در قرارداد میان خریداران و فروشندگان ارزش پولی انتقال می یابد. بانک تسویه بین المللی، وجوه سیستم پرداخت را این گونه تعریف نموده است: «یک سیستم پرداخت شامل مجموعه ای از ابزارها رویه های بانکی و عمدتاً منابع بانک ها است که گردش پول را در سیستم های انتقال فراهم میسازد (عبدی پور و فتوحی راد، 1395).

سوابق تحقیق

الف: ساردویی نسب و طاهری (1392) در مقاله ای با عنوان «چک الکترونیکی» آورده است: چک الکترونیکی از اسناد تجاری الکترونیکی است، که به دو صورت چک اصیل الکترونیکی (تمام الکترونیکی) و چک جایگزین الکترونیکی مورد انتقال قرار می گیرند. چک های تمام الکترونیکی اصولاً محل دار بوده و در صورت بی محل یا وعده دار بودن، سامانه از صدور آن خودداری می کند. این دسته از چک ها از قواعد حقوقی خاصی برخوردار بوده و یکی از روش های پرداخت در تجارت الکترونیک است. چک های الکترونیکی از لحاظ صدور، قبولی، مندرجات شکلی، ظهنویسی و ضمانت در مقایسه با چک های کاغذی در این پژوهش مورد تحلیل قرار گرفته تا قواعد حقوقی حاکم بر آن روشن گردد (ساردویی نسب و طاهری، 1392).

ب: نصیری و همکاران (1383) در مقاله ای با عنوان «رهیافتی به سمت چک الکترونیکی با تحلیل نظام پرداخت چک در ایران» آورده است: چک، یکی از اوراق تجاری و رایج ترین ابزار پرداخت در ایران بوده و قائم مقام پول است. ولی امروزه یکی از مشکلات اقتصادی جامعه، حجم عظیم نقدینگی است که خارج از سیستم بانکی کشور است و امکانات برنامه ریزی دقیق و اعمال سیاست های پولی و بانکی را متعسر و در پاره ای موارد، غیرممکن ساخته است. لذا همه تلاش ها و برنامه ریزی ها باید با جلب اطمینان و اعتماد کامل مردم، برای انجام دریافت ها و پرداخت ها در معاملات، از طریق سیستم بانکی باشد و بهترین وسیله برای اعمال چنین سیاستی حمایت کامل حقوقی و جزایی از چک است. برای حضور در عرصه تجارت الکترونیکی نیز لازم است که اصلاحات سیستم پرداخت کشور مد نظر قرار گیرد. پرداخت الکترونیکی این امکان را فراهم می آورد که عمل پرداخت به سهولت، ارزانسرع و با امنیت قابل قبولی در محیط دیجیتال صورت گیرد. سیستم پایاچک که برای پرداخت اینترنتی چک الکترونیکی بر اساس استانداردهای صنعت بانکداری ایران طراحی شده است، می کوشد تا با بهره گیری از قانون چک، این خلأ را پر کند. در این سیستم، سند دیجیتالی پایاچک بین پیامشتری، پایاتاجر و پایابانک های آنها از طریق اینترنت صادر، ارسال و واگذار می شود، و پایاپای بین پایابانک های پایاکاربران دخیل، از طریق سوچ بین بانکی صورت می گیرد. پایابانک ها به عنوان مرجع صدور گواهی عمل کرده و برای پایاکاربران خود، امضا و گواهی دیجیتالی صادر می

کنند. در این مقاله، زمینه های بانکی و حقوقی که ما را به طراحی سیستم پایاچک رهنمون شد، ارائه می دهیم (نصیری و همکاران ، 1383).

ج: فتوحی راد (1399) در مقاله ای با عنوان « تحلیل کارکرد چک و حقوق دارنده چک بابت تضمین » آورده است: کارکرد اولیه چک آن است که به عنوان ابزار پرداخت در روابط تجاری و غیرتجاری مورد استفاده قرار می گیرد. در راستای تحقق این نقش، دستور پرداخت مبلغ مندرج در سند بایستی فوری و بدون وعده باشد. با وجود این، شناسایی برخی ویژگی ها و به خصوص وجود حمایت های خاص قانونی و همچنین اصول حاکم بر این سند سبب شده است در مواردی اشخاص نسبت به صدور چک وعده دار و یا به عنوان ابزار تضمین اقدام کنند. موضوعی که به نظر می رسد برخلاف کارکرد و موضوع این سند به عنوان ابزار پرداخت فوری است. استفاده از چک در این راستا سبب طرح این پرسش است که آیا می توان چنین نوشته ای را مشمول مقررات حاکم بر اسناد تجاری دانست و دارنده آن را محق به انتقال و یا دریافت وجه سند دانست؟ این نوشتار بر این فرضیه استوار است که هرچند چک وعده دار برخلاف کارکرد اصلی این سند، به عنوان ابزار پرداخت فوری است ولی بر مبنای مقررات اصلاحی قانون صدور چک مشمول مقررات قانونی، ویژگی ها و اصول حاکم بر اسناد تجاری است؛ اما صدور چک بابت تضمین ایفای تعهدات عینی، به جهت تعارض با موضوع و کارکرد این سند به عنوان ابزار پرداخت فوری، نه تنها سبب خروج آن از شمول قواعد و مقررات حاکم بر چک و به طور کلی اسناد تجاری است، بلکه چک در این راستا به عنوان ابزار تضمین بوده و مانند ضمانت نامه بانکی مبلغ آن قابل وصول نیست، مگر پس از الزام متعهد به ایفای تعهد اصلی و اثبات عدم انجام آن (فتوحی راد ، 1399).

تاریخچه چک الکترونیکی

چک الکترونیکی یا چک اینترنتی نخستین بار در موسسه علوم اطلاعات دانشگاه کالیفرنیا جنوبی توسعه و تکامل یافت در آغاز بانکداران نمیدانستند که چگونه چک های کاغذی را برای وصول در تاریخ سررسید از سایر بانک ها جمع آوری کنند و برای این کار، تحصیل دارهایشان را به بانک های دیگر می فرستادند و این امر علاوه بر وقت زیاد از نظر شرایط امنیتی نیز نگران کننده بود از این رو چک های کاغذی که انتخاب میلیون ها نفر در جهان است به سمت الکترونیک شدن پیش یافت و چک های الکترونیکی در پاسخ به معاملاتی که در دنیای تجارت الکترونیک به وقوع می پیوست به وجود آمد چرا که چک های الکترونیکی از چکهای کاغذی کارآمدتر و راحت ترند گرچه در آغاز بازرگانان در مقابل این چک های الکترونیکی مقاومت نشان میدادند ولی بعدها با آگاهی از مزایای این چک نسبت به چک های کاغذی و همچنین از آنجا که این چک همانند چک کاغذی معمول معاملات را پوشش میداد و از قوانین چک کاغذی پیروی میکرد به این چک روی آوردند این چک که مبتنی بر اینترنت است برای اولین بار در وزارت خزانه داری ایالات متحده آمریکا به کار گرفته شد. چک الکترونیکی به مفهوم پیشرفته تر آن در سال ۱۹۹۵ توسط شورای چک الکترونیکی به وجود آمد که حاصل تلاش های کمیته چک الکترونیکی بود (ساردویی نسب و طاهری، 1392).

فرایند پرداخت چک های الکترونیکی

برای ایجاد سیستم چک الکترونیکی مطمئن باید مواردی را در نظر گرفت، از جمله اینکه پرداخت کننده گیرنده و بانک ها باید دارای گواهی دیجیتال و کلید دو جزئی (کلید عمومی و کلید خصوصی) باشند. (Kurt, Sanjay, Pernal, 2001). هر دو طرف صادر کننده و گیرنده چک دارای کلید عمومی هستند و علاوه بر آن هر دو یک کلید خصوصی نیز دارند که طرف دیگر از آن بی اطلاع است برای صدور چک الکترونیکی، مطمئن معمولاً گواهی الکترونیکی نیز لازم است و گواهی الکترونیکی عبارت از داده های الکترونیکی، است که حاوی اطلاعاتی در زمینه مرکز صادر کننده، گواهی مالک، گواهی تاریخ، صدور انقضای کلید عمومی مالک و یک شماره سریال که توسط مرکز میانی تولید شده است؛ به گونه ای که هر شخصی میتواند به صحت ارتباط بین کلید عمومی و مالک آن اعتماد کند. چک الکترونیکی در واقع به همان روش چک کاغذی عمل می کند؛ بدین نحو که وجوه از پرداخت کننده به گیرنده

انتقال داده میشود و این مطلب در گروه کنفرانس خزانه داری در آمریکا که در سال ۱۹۹۶ تشکیل شد نیز مورد تاکید قرار گرفته است. (Appiah, Agyman, 2000). در صورت استفاده از سیستم چک الکترونیکی، اصولاً امکان صدور چک بلامحل وجود ندارد در واقع فرآیند پرداخت چک الکترونیکی بدین صورت است که خریدار یا هر کسی که میخواهد چک تمام الکترونیکی را صادر کند به سایت فروشنده می رود و در قسمتی از این سایت ها بخشی مربوط به چک الکترونیکی است. اگر خریدار مایل باشد که وجه را از طریق چک الکترونیکی پرداخت کند روی چک الکترونیکی کلیک می کند؛ در این صورت چک سفیدی ظاهر میشود که خریدار یا مشتری باید شماره حساب و دیگر مشخصات لازم را پر و آن را ارسال نماید. این چک به سیستم های خطوط آنلاین یا وصل - خط رفته و از آنجا به بانک فروشنده فرستاده میشود و بی درنگ از آنجا پول به حساب فروشنده واریز خواهد شد و در صورتی که فروشنده یا دریافت کننده چک الکترونیکی، تمایل به ظهنویسی چک داشته باشد بانک حساب خریدار را به اندازه وجه مندرج در چک مسدود مینماید. در بیشتر سیستم های چک الکترونیکی چنانچه جوهری در حساب وجود نداشته باشد سامانه از صدور چک خودداری میکند به همین دلیل صدور چک های بی محل بسیار کاهش پیدا میکند.

به طور خلاصه مراحل پرداخت چک الکترونیکی بدین ترتیب است. ۱. مشتری یک چک الکترونیکی را در رایانه مینویسد؛ ۲ مشتری چک الکترونیکی را امضا میکند؛ ۳ مشتری چک الکترونیکی را به سایت بازرگان میفرستد. ۴. بازرگان پس از دریافت چک الکترونیکی امضا را تأیید نموده و ظهنویسی میکند. چک ظهنویسی شده به وب سایت بانک بازرگان فرستاده میشود؛ ۶. بانک امضا را تأیید نموده و وجه چک الکترونیکی را به حساب بازرگان واریز میکند. چک الکترونیکی با فرستادن به بانک مشتری تسویه میشود؛ ۸ بانک مبلغی را از حساب مشتری بستانکار میگردد مورد اخیر معمولاً زمانی است که بازرگان نمی خواهد وجه بلافاصله به حسابش انتقال یابد بلکه میخواهد بانک وجه مندرج در چک را از حساب نموده تا بتواند به هر کس که میخواهد انتقال داده و صادر کننده یا مشتری غیر قابل ظهنویسی نماید (ساردویی نسب و طاهری، ۱۳۹۲).

مزایای چک الکترونیک

به طور خلاصه مراحل پرداخت چک الکترونیکی بدین ترتیب است.

۱: مشتری یک چک الکترونیکی را در رایانه مینویسد؛

۲: مشتری چک الکترونیکی را امضا میکند؛

۳: مشتری چک الکترونیکی را به سایت بازرگان میفرستد؛

۴: بازرگان پس از دریافت چک الکترونیکی امضا را تأیید نموده و ظهنویسی میکند؛

۵: چک ظهنویسی شده به وب سایت بانک بازرگان فرستاده میشود؛

۶: بانک امضا را تأیید نموده و وجه چک الکترونیکی را به حساب بازرگان واریز میکند؛

۷: چک الکترونیکی با فرستادن به بانک مشتری تسویه میشود؛

۸: بانک مبلغی را از حساب مشتری بستانکار میگردد.

مورد اخیر معمولاً زمانی است که بازرگان نمی خواهد وجه بلافاصله به حسابش انتقال یابد بلکه میخواهد بانک وجه مندرج در چک را از حساب نموده تا بتواند به هر کس که میخواهد انتقال داده و صادر کننده یا مشتری غیر قابل ظهنویسی نماید.

ضمانت در چک و آثار آن

در قانون اصلاحی صدور چک امکان درج ضمانت در سامانه صیاد پیش بینی نشده و عملاً در طراحی سامانه مورد لحاظ قرار نگرفته است این در حالی است که ضمانت در اوراق تجاری خواه به عنوان ابزار پرداخت و خواه به عنوان ابزار تضمین اهمیت و کاربرد زیادی دارد و میتواند ریسک اعتباری در این اوراق را کاهش دهد. با این حال به نظر میرسد درج ضمانت در چک های صیادی نیز هیچ گونه منع قانونی ندارد و سبب مسئولیت تضامنی ضامن در کنار سایر امضاکنندگان چک است همان گونه که در بحث ظهنویسی چک نیز گفته

شده مبنای مسئولیت ظهرنویس و ضامن در اوراق تجاری آن است که با امضای خود، تادیه شدن ورقه تجاری در سررسید را تضمین میکنند التزام و مسئولیتی که برخی صاحبه نظران فقهی از آن تحت عنوان مفهوم سوم ضامن یاد میکنند و معتقدند این نوع ضمانت ضامن در معنای مصطلح فقهی یعنی نقل ذمه به ذمه نیست و حتی به معنای ضم ذمه به ذمه یا مسئولیت به مسئولیت نیست در این نوع ضامن در بادی امر برای ضامن یا ظهرنویس سند تجاری اشتغال ذمه ایجاد نمیشود و اثر آن صرفاً التزام به تادیه شدن ورقه تجاری» است (صدر، 1429 و سیستانی، 1414).

ضامن در مفهوم سوم، آن اگرچه منجر به تحمل مسئولیت از سوی مدیون و ضامن هر دو می شود اما متعلق مسئولیت این دو متفاوت است. در این مفهوم تنها مدیون نسبت به مبلغ دین مسئول و مشغول الذمه است و ضامن فقط مسئول پرداخت شدن آن مبلغ از سوی مدیون است و به دیگر سخن، ضامن صرفاً مسئول خروج مدیون از عهده مسئولیت و افرار ذمه اش است. با وجود این تعهد ضامن ممکن است منتهی به استحقاق مطالبه داین از ضامن، شود در صورتی که مدیون از ایفای دین در موعد مقرر امتناع ورزد؛ زیرا معنای این امتناع آن است که «مورد تعهد ضامن» یعنی تادیه شدن دین از سوی مدیون تحقق نیافته است و از آنجا که تادیه یا ادا شدن دین، موضوعی است که فی نفسه ارزش مالی دارد و مفروض این است که این موضوع با امتناع یا قصور در پرداخت مدیون از دست داین می رود؛ پس نتیجتاً بر عهده کسی که وقوع تادیه را تضمین نموده و بدان تعهد داده است قرار میگیرد و در این لحظه ذمه ضامن به قیمت الاداء» که معادل ارزش دین و نه خود دین است مشغول می شود (صدر، 1429).

بر اساس این تحلیل در صورت تادیه نشدن سند تجاری ضامن با ظهرنویس به مقتضای تعهد و تضمین خود باید قیمت روز وجه سند تجاری را که شامل اصل مبلغ و خسارت کاهش ارزش آن در صورت تاخیر در تادیه، است پرداخت نماید این نوع تعهد و ضمانت که در واقع مفهوم سومی از ضمان قراردادی است شرعاً به حکم ارتکاز عقلایی صحیح و معتبر است و علاوه بر آن، میتوان به عمومات صحت عقد همانند قاعده اوفوا بالعقود تمسک نمود. البته تمسک به عموم اوفوا بالعقود متوقف بر این است که قبل از آن به استناد ارتکاز، عقلایی عقد بودن این نحو تعهد و ضمان را ثابت نماییم که به نظر این گونه هم هست و عقلاء چنین توافقی را عقد و سبب تعهد و التزام میدانند (عبدی پور فرد، 1401).

شرایط شکلی و ماهوی چک های الکترونیکی

در چک الکترونیکی همانند چک سنتی شرایط ماهوی از قبیل قصد، رضا، اهلیت و مشروع بودن جهت صدور در صورت اعلام و دیگر شرایطی که طبق قواعد عام حقوق مدنی باید در اعمال حقوقی رعایت شود مورد رعایت قرار گیرد (ساردویی نسب و طاهری، 1392).

بحث و نتیجه گیری

چک به عنوان ابزار پرداخت نقدی البته در بسیاری موارد به عنوان ابزاری برای پرداخت های وعده دار جدای از اینکه از تمام ویژگی ها و اصول حاکم بر اسناد تجاری برخوردار است به جهت ضمانت اجراهای کیفری ثبتی و حقوقی برای امضا کنند و بالتبع حمایت های خاص قانونی از دارنده ز اقبال گسترده ای نزد اشخاص برخوردار بوده و به همین جهت در بسیاری معاملات اعم از تجاری یا غیر تجاری مورد استفاده قرار می گیرد. از آنجایی که چک اسناد تجاری محسوب می شود لذا اسناد تجاری از منظر کارکردی در بین سیستم های انتقال ارزش پولی به سیستم پرداخت غیر نقدی موسوم است برای تحقق این کار اسناد تجاری از ویژگی ها و اصولی برخوردارند که مفهوم و آثار آنها در برخی قوانین داخلی کنوانسیون های بین المللی دکترین و رویه قضایی انعکاس یافته است. ناگفته نماند که ویژگی مهم این اسناد در موضوع آنها وصف شکلی قابلیت نقل و انتقال و مسئولیت تضامنی امضا کنندگان می باشد. گفتنی است که چک های الکترونیکی که به دو گونه چک جایگزین الکترونیکی و چک اصیل الکترونیکی قابل صدورند با توجه به قوانین ایران همچون ماده ۲ و ۶ از قانون تجارت الکترونیکی مصوب سال ۱۳۸۲ دستور العمل صدور دستور پرداخت و انتقال وجه مصوب ۱۳۸۵ ویه بانک ها مبنای و مقررات قانون تجارت سال ۱۳۱۱ دارای اعتبار هستند. گفتنی است که در کشور ما زیرساخت های لازم برای صدور چک تمام الکترونیکی توسط بانک ها فراهم نشده است اما امید به آن است که بانک مرکزی نیز اقدامات لازم را در این خصوص فراهم نماید. در نهایت اینکه شناخت چک

الکترونیکی و فرایند آن در پرداخت می‌تواند آشنایی بیشتر با چک الکترونیکی و متعاقباً کاهش جرائم و پرونده های مربوطه در محاکم باشد.

منابع

- ساردویی نسب محمد و طاهری احد (1392) چک الکترونیکی، نشریه: حقوق خصوصی، دوره 10، ش 1، ص 87-111
- سیستانی، سیدعلی؛ منهاج‌الصالحین؛ قم: مکتبه آیه‌الله العظمی سیستانی، ۱۴۱۴ ق.
- صدر، سیدمحمدباقر؛ البنک اللاربوی فیا لإسلام؛ قم: مرکز الأبحاث والدراسات التخصصیة للشهید صدر (دارالصدر)، ۱۴۲۹ ق.
- عبدی پور فرد، ابراهیم و فتوحی راد، علی (1395) تحلیل اقتصادی اسناد تجاری به عنوان سیستم پرداخت، دوفصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی (دانش وتوسعه سابق) دوره جدید، سال بیست و سوم، شماره 9، ص 113 - 135
- فتوحی راد، علی (1399) تحلیل کارکرد چک و حقوق دارنده چک بابت تضمین، نشریه: مطالعات حقوقی (علوم اجتماعی و انسانی شیراز) دوره 12، ش 2، ص 231-262
- نصیری مفخم فریا و نعمت بخش محمدعلی و برآنی دستجردی احمد (1383) رهیافتی به سمت چک الکترونیکی با تحلیل نظام پرداخت چک در ایران، نشریه: پژوهشنامه بازرگانی، دوره 8، ش 32
- Kurt, Bauknecht, Sanjay, Kumar Madria, Gunther Pernul (Eds) (2001) Electronic Commerce and Web Technologies, London, springer.
- Appiah, Alexander & Agyemang, Fred (2000), Electronic Retail Payment systems, Sweden.

Examining electronic checks in Iranian law

Abstract

A check is considered one of the non-cash payment instruments, in other words, a check is one of the commercial papers and is the most common means of payment and money transfer, and in other words, it is considered as a substitute for money. An electronic check is one of the electronic business documents that is transferred in two forms: the original electronic check, i.e. fully electronic and the electronic alternative check. The purpose of which is to know the electronic check and its process in payment, the result of which could be more familiarity with the electronic check and subsequently reducing crimes.

Key words: Electronic check, system, money, rights of Iran.